

ПРАКТИЧНІ МОДЕЛІ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В СУЧАСНИХ ДЕРЖАВАХ

Соціальна політика як державна політика має недовгу, але фундаментальну історію в масштабах розвитку людства, яка відображається як в еволюції теоретичних уявлень про функції держави в соціальній сфері, їх обсяг та способи практичного втілення, так і в практиках вироблення та реалізації соціальної політики сучасних держав. До основних соціально-філософських та політико-економічних передумов можна віднести християнські догмати турботи про ближнє (в Середні віки саме церква та монастирі на території нинішньої Західної Європи надавали благодійність біднякам, селянам, міським мігрантам), теорії громадського договору (в інтерпретації Томаса Локка, Жан-Жака Руссо), концепцію справедливості Джона Ролза, ліберальну та марксистську парадигму та дебати в руслі даних парадигм про ступінь втручання держави та ринку в соціальну сферу.

Витоками генези соціальної політики у сучасному її розумінні стали промислова та аграрна революції XVIII ст., які призвели до виникнення класової структури суспільства, вплинули на соціально-економічне розшарування громадян та викликали комплекс соціальних проблем у країнах Європи та Америки у XIX ст. проблеми, що з'явилися, вимагали в першу чергу теоретичного осмислення, а в другу - побудови нормативно-правової та інституційної систем для їх вирішення.

Першу спробу теоретичного осмислення соціальних завдань держави на науковому рівні зробив Лоренц фон Штейн [1], саме його вважають основоположником ідеї соціальної держави у другій половині XIX ст. Його думки щодо залежного становища пролетаріату від буржуазії були революційними на той час, попри те, що сам теоретик дотримувався консервативного напрями у німецькій філософії. Л. фон Штейн припускав, що капітал - це засіб, що викликає залежність робітничого класу у буржуазному суспільстві, і саме держава має надати кожній людині умови добробуту. У цьому

полягає, на його думку, соціальна функція держави. Держава не прагне трансформувати класову структуру суспільства. Соціальна держава згладжує та мінімізує протиріччя між класами та рівнями життя, сприяючи праці через систему страхування на підприємстві [1].

Л. фон Штейн визначив соціальну державу як держава, яка «зобов'язана підтримувати абсолютну рівність у правах для всіх різних суспільних класів, для окремої особистості, що самовизначається, завдяки своїй владі... зобов'язана сприяти економічному і суспільному прогресу всіх своїх громадян» [1]. Як зазначає Ю.Барабаш [2], сучасні інтерпретації концепту «соціальна держава» відрізняються від бачення ХІХ ст., але саме німецький філософ першим виділив:

- зобов'язальну природу держави щодо виконання соціальних функцій;
- обмежувальну функцію держави щодо інтересів сильніших класів та пріоритет соціальних інтересів слабших класів;
- зацікавленість держави у виконанні соціальних функцій з метою збереження політичної стабільності в країні, оскільки саме соціальний результат (потреба та бідність) класових протиріч може призвести до революційних змін.

Наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. на тлі економічного зростання стали явними соціальні лакуни, які потребують втручання держави у вирішення соціальних проблем; капіталістична економіка, що розвивається, не могла повною мірою задовольняти зростаючі потреби працюючих і непрацюючих громадян у соціальному добробуті та соціальних послугах (у тому числі і побутових послугах у зростаючому секторі муніципального житла). Виникло розуміння того, що необхідне державне політичне втручання для забезпечення форм соціальної підтримки та захисту населення, особливо тієї частини соціально-демографічних груп, які не мали входу на ринок праці (жінки, діти, люди похилого віку, інваліди тощо).

Вільям Беверідж, «головний архітектор» британської держави загального добробуту, виділив 5 основних соціальних проблем: злидні і бідність, слабе здоров'я, погані житлові умови, недостатня освіта та безробіття [3].

У період після Другої світової війни аналітики та дослідники питань соціальної політики додали до даних проблем виміру, що інтерсекційно посилювали дію цих проблем - сексизм і расизм [4].

За У. Беверіджем, модель соціальної політики - це «британська революційна спроба» порвати зі спадщиною закону про бідних, нівелювати критичні аспекти бісмаркової моделі та закласти основи британського варіанта держави загального добробуту (welfare state). У 1942 р. У. Беверідж запропонував систему національного страхування, що мала три особливості:

- система сімейної допомоги;
- створення та функціонування національної служби охорони здоров'я;
- ліквідація безробіття та забезпечення повної зайнятості населення.

У наступні роки було прийнято низку законів застосування цієї моделі [5]. Оскільки соціальні очікування на те, що держава має ефективніше задовольняти соціально-економічні потреби громадян, зросли, реалізувати модель вдалося за допомогою принципів кейнсіанської політики. Кейнсіанський економічний підхід передбачав інтервенціоністську та регулюючу державну модель соціальної політики. Інклюзивне втручання держави та подальший розвиток системи соціальної політики як системи соціальних сервісів для всіх груп громадян призвело до виникнення моделей держав загального добробуту.

Список використаних джерел:

1. Stein, L. von. Geschichte der sozialen Bewegung in Frankreich von 1789 bis auf unsere Tage. Bd. III. München, 1921.
2. Барабаш Ю. Дихотомія правової, демократичної та соціальної державності – тонка грань українського конституціоналізму. Право України. 2010. № 7. С.24–32.
3. Social Insurance and Allied Services. Report by Sir William Beveridge. URL: [https://www-sohealth-co-uk.translate.google.com/national-health-service/public-health-and-wellbeing/beveridge-report/?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=ru&_x_tr_hl=ru&_x_tr_pto=op,sc](https://www-sohealth-co-uk.translate.google.com/translate/national-health-service/public-health-and-wellbeing/beveridge-report/?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=ru&_x_tr_hl=ru&_x_tr_pto=op,sc)
4. Moroney R. The Family and the State. Considerations for Social Policy. London: Longman, 1976.
5. Laybourn K. The Evolution of British Social Policy and The Welfare State. Keele University Press, 1995.